

EEN STEUNPUNT VOOR EEN FEDERAAL EN EUROPEES ARMOEDEBELEID ?

INGRID AENDENBOOM EN GERARD VAN MENXEL

'De grotere voorspelbaarheid van uitsluiting, armoede, ziekte en vroegtijdige dood wekt de indruk dat die risico's niet zozeer samenhangen met sociale condities, maar het gevolg zijn van persoonlijke keuzen en van zelfgekozen levenswijzen. In een samenleving die het denken in termen van sociale klassen verleert, worden armoede en ziekte niet langer beschouwd als gevolgen van sociale condities. Het worden consequenties van een persoonlijk falen.' Mark Elchardus, 1997¶

ARMOEDE EN ETHIEK

EEN BELEIDSNOTA MAATSCHAPPELIJK INTEGRATIE

Johan Vande Lanotte is vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie. Hij is bevoegd voor de coördinatie van de Maatschappelijke Integratie, de Sociale Economie en het vluchtelingenbeleid, maar als begrotingsminister heeft hij ook zijn zegje over andere federale zaken. Dat kan perspectieven bieden voor een 'inclusief beleid van sociale integratie'. Het verschil met de vorige regering, onder leiding van Jean-Luc Dehaene, is dat Maatschappelijke Integratie toen slechts aan een staatssecretaris werd toegewezen. Dat er een specifieke ministeriële bevoegdheid voor sociale economie in het leven werd geroepen is ook niet onbelangrijk, zeker in het licht van het project van 'actieve welvaartsstaat'.¶

Assertieve beleidsnota

De Beleidsnota Armoede van federaal minister Johan Vande Lanotte bevat drie hoofdstukken. In het eerste hoofdstuk worden krijtlijnen getrokken voor de armoedebestrijding en voor het ocmw-beleid. Het tweede en derde luik bevatten cijfergegevens over het bestaansminimum en de aanvullende steun én een profiel

van de bestaansminima. Daarmee zijn ook de voornaamste instrumenten voor maatschappelijke integratie vernoemd. De algemene teneur van de beleidsopties is – net als op Vlaams niveau – ‘continuïteit’: voortbouwen op de prioriteiten en fundamenteën van de voorgaande regering. Het koninginnestuk is daarin de operationalisering van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting. Omdat dit nieuwe instituut na heel wat aarzelingen nu stilaan toch concrete vorm aanneemt en in 2000 actief van wal steekt, besteden we er in deze bijdrage uitvoerig aandacht aan. De algemene toon wordt door de minister gezet met enkele (te nemen) maatregelen voor 2000: 1,5 miljard BEF extra aan federale middelen voor het grootstedelijk beleid en nog eens 125 miljoen BEF extra aan initiatieven en projecten in het kader van de armoedebestrijding. De chronisch zieken zullen minder zelf moeten betalen, de laagste pensioenen worden opgetrokken en er komt een parafiscale verlichting voor de laagste lonen. De werkgelegenheid voor jongeren wordt aangezwengeld met (niet verlengde) startbanen en er wordt een algemene lastenverlaging voorzien voor indienstneming van jongeren.¶

Niet in de beleidsnota terug te vinden maar inmiddels al wel aangekondigd door minister Vande Lanotte is de optrekking van het bedrag van het gewaarborgd inkomen voor bejaarden. Omdat de hoogte van die uitkering tot nog toe gelijk liep met de bestaansminima werd meteen de vraag gesteld of die dan ook zouden aangepast worden. Voor de minister kan dit ten vroegste binnen een tweetal jaar. Overigens blijft ‘inclusief armoedebeleid’ het adagio van de federale regering. De voornaamste medespelers zijn voor hem de ministers die – op federaal of gemeenschapsniveau – verantwoordelijk zijn voor sociale zaken, tewerkstelling, gezondheid, onderwijs, stedelijk beleid, wonen en cultuur, justitie. Als minister van Maatschappelijke Integratie stelt Van de Lanotte zich dus ‘assertief’ tot taak ook op het niveau van de Gemeenschappen en Gewesten de armoedebestrijding te stimuleren, te coördineren en te zorgen voor een uitvoering van maatregelen. Daarom formuleert zijn beleidsnota ook principes en maatregelen die zijn federale ministeriële bevoegdheden ruim overstijgen. Zo worden naast het eigen beleidsterrein van het bestaansminimum ook sociale integratiemaatregelen naar voor geschoven inzake gezondheidszorgen, woonbeleid, cultuurparticipatie, toegankelijkheid van het onderwijs, het gezinsleven, toegang tot de rechtsbedeling en schuldbemiddeling. Het zijn bijna allemaal bevoegdheden van de Gemeenschappen en Gewesten.¶

Zenuwcentra

De Interministeriële Conferentie voor Maatschappelijke Integratie (IMC) werd in 1995 in het leven geroepen onder het voorzitterschap van premier Dehaene. Het moest het draagvlak worden van het landelijke armoedebeleid. Haar taak was de voorstellen uit het Algemeen Verslag over de Armoede op hun realiseerbaarheid te toetsen en om te zetten in concrete maatregelen. Deze IMC blijft ook onder de nieuwe regering de motor van de uitvoerende macht. In het verleden sputterde hij nogal's. De start was goed want tussen 1995 en 1997 vergaderde deze Interministeriële Conferentie driemaal plenair (op 30 november 1995, 26 maart 1996 en 9 oktober 1996). Telkens werden een tiental voorstellen uit het Algemeen Verslag behandeld. Nadat een politieke consensus werd bereikt, startte het tijdrovend en moeizaam werk om één en ander in wetten, decreten of andere maatregelen te vertalen. De ondertekening van 'Samenwerkingsakkoord inzake de armoedebestrijding tussen de federale regering met de Gemeenschappen en Gewesten' (19 februari 1998) gebeurde pas op 6 mei 1998, meer dan anderhalf jaar na de vorige Conferentie. Sindsdien bereidde de ICM de operationalisering voor van het 'Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting' (zie verder).¶

Dat Steunpunt zou het zenuwcentrum van het inclusieve beleid van sociale integratie moeten worden én een belangrijke actor van de 'actieve welvaartsstaat'. Tegelijk zal ook een grondige revisie van de ICM nodig zijn om het armoedebeleid in elk departement en in iedere administratie in beweging te houden. Daarvoor is immers nogal wat 'inclusieve' trekkracht nodig. De tijd dat armoede en bestaansonzekerheid enkel bestreden werden door te voorzien in werkloosheids- en ocmw-uitkeringen is inderdaad voorbij: 'Een actieve welvaartsstaat wil daarentegen voorkomen dat mensen uit de boot vallen en tracht er voor te zorgen dat iedereen, zowel vrouwen als mannen, zowel jong als oud, met de verzekering van een hoog niveau van sociale bescherming, een creatieve bijdrage kan leveren aan de samenleving en hij of zij dit kan verzoenen met de kwaliteit van zijn of haar persoonlijk leven. De actieve welvaartsstaat investeert in mensen, in opleiding, in werk en niet enkel en alleen in uitkeringen' (Beleidsnota, p. 2). Een ministeriële bevoegdheid voor Sociale Economie kadert dus volledig in één van de doelstellingen, met name de inschakeling van risicogroepen op de arbeidsmarkt.¶

Bestaansminima terugdringen

Het aantal gerechtigden op bestaansminimum (82.711 eenheden) is per 1 januari 1999 iets minder dan 1% gedaald tegenover januari 1998. Een saturering van het stelsel lijkt in zicht. De doelstelling van de minister is om dat aantal verder te verminderen door zich te concentreren op de begeleiding van jongeren (-35 jaar). Zij zijn goed voor bijna de helft van de ontvangers van een bestaansminimum of financiële ocmw-steun. Deze groep zal bij uitstek het voorwerp worden van 'sociale activering' door de actievare staat. Startbanen voor jongeren moeten daarbij helpen. Naast werk beschermt volgens Vande Lanotte ook 'het gezin' tegen armoede: 'Het uiteenvallen van de gezinnen, de individualisering en het wegvallen van de gezinssolidariteit zijn factoren die mogelijk kunnen leiden tot armoede.' Driekwart van de bestaansminima zijn alleenstaanden zonder of met kinderlast. Voor deze groep zullen specifieke maatregelen getroffen worden. Maar wat dan met de kinderbijslagen? Wat met de plaatsingen? De beleidsnota blijft hier vaag. Hier wordt blijkbaar ruimte gelaten voor de Vlaamse ministers. Dat geldt ook voor de transfers van de werkloosheidsuitkering naar het bestaansminimum. Door universitaire studies werd aangetoond dat één op drie nieuwe aanvragen bij het ocmw een aantoonbare band had met (het verlies van) de werkloosheidsuitkering. Of het activerende beleid succesvol zal zijn, zal niet enkel afhangen van de efficiëntie van de genomen maatregelen. Het blijft immers nog afwachten of de terugval van het aantal bestaansminima geen tijdelijk verschijnsel is, zoals aan het begin van de jaren negentig. De oorzaken van de relatieve daling sinds 1997 en 1998 zijn wetenschappelijk nog niet onderzocht. Vergeten we ook niet dat in de periode 1990-1998 het aantal bestaansminima toenam van 49.479 tot 83.741. Dat was een groei met 69,2 procentpunten. Overigens blijft nog altijd een netelige kwestie om te antwoorden op de vraag of de armoede nu toeneemt of afneemt. Dit is een zaak van definiëring en – vooral – van maatstaven en meetinstrumenten (wat en hoe men meet?). Over deze netelige kwestie werden reeds talloze wetenschappelijke, maar ook politieke discussies gevoerd (zie bijvoorbeeld het doctoraat van Karel Van Den Bosch van het Centrum voor Sociaal Beleid, 1999 en het recente Jaarboek Armoede 1999 van CASUM/OASES). Het Samenwerkings-akkoord inzake armoedebestrijding van mei 1998 bepaalt dat er 'kwantitatieve én kwalitatieve' indicatoren moeten vastgelegd worden om de evolutie van de armoede en van het armoedebeleid te kunnen meten doorheen de tijd. Daaraan wordt ook de opmerkelijke beleidsdoelstelling

gekoppeld om bij het toekomstig Belgisch voorzitterschap op Europees vlak een 'armoedenorm' vast te leggen voor heel Europa. ¶

Armoedenorm

De idee van een Europese armoedenorm ontstond uiteraard naar analogie met de Maastricht- en Meesternormen die ons lange tijd op een onevenredige manier plaagden. Die wellicht in eerder politieke termen vastgestelde armoedenorm zal hoe dan ook moeten aangevuld worden met een duidelijk en wetenschappelijk verantwoord meetinstrument, dat jaarlijks een situatieschets biedt. Daarbij wordt het essentieel om ook niet-financiële indicatoren én de ruimtelijke en tijdsdimensie in rekening te brengen. Dit meetinstrument zou vanaf medio 2000 de basis moeten worden voor een effectief armoedebeleid op Belgisch en Europees vlak. Net als de actieve welvaartsstaat bracht Frank Vandenbroucke dit leuke idee van een armoedenorm in zijn rugzakje mee vanuit de Universiteit van Oxford. Bij de ontmoeting tussen Blair en Verhofstadt op 23 februari 2000 viel bij de media trouwens de goede verstandhouding tussen België en Groot-Brittannië op, in het bijzonder rond de idee van een actieve welvaartsstaat. Beide regeringsleiders willen het project van een actieve welvaartsstaat laten doordringen in de andere lidstaten. Op de Top van Lissabon moet in deze zin werk gemaakt worden van een sociaal Europa. Voor Blair, Verhofstadt en Vandenbroucke moeten de klemtonen liggen op volledige tewerkstelling, op de modernisering van de sociale zekerheid (met aandacht voor pensioenen en gezondheidszorg) en op een kmo-handvest. Frank Vandenbroucke benadrukte dat men het principe van de actieve welvaartsstaat in gans Europa zo moet uitwerken, dat de economische en sociale belangen en doelstellingen met elkaar verenigd worden. Een stelling die Blair, met zijn derde weg, onderschrijft. ¶

De Morgen van 24 februari 2000 windt er trouwens geen doekjes om aan wie deze Brits-Belgische samenwerking te danken is. 'Beide regeringsleiders mogen daarbij wel in stilte een kaars branden voor SP-minister van Sociale Zaken Frank, die voor klare lijnen tussen Brussel en Londen heeft gezorgd. Zijn academische Oxford-ervaring krijgt daarmee politiek een toegevoegde waarde, die ook vertaald wordt in een nadrukkelijk streven om op Europees vlak werk te maken van de strijd tegen armoede en sociale uitsluiting.' In Lissabon moet vooral duidelijk worden dat de uitbouw van een sociaal Europa van essentieel belang is. Maar in de rand van de ontmoeting hoorden we commentatoren ook al beweren dat de

armoedenorm van Vandenbroucke al naar de vuilbak werd verwezen door de heren Blair en Verhofstadt. In hun recente besprekingen over een nieuw sociaal Europa zouden ze andere klemtonen gelegd hebben. Het is afwachten wat de wetenschap van deze Europese norm kan bakken. Overigens kan ook culturele beïnvloeding enige rol gaan spelen. Want toen SP-voorzitter Patrick Janssens door de Gentse burgemeester Frank Beke aan de Britse sociaal-democraat werd voorgesteld begroette Janssens Blair in zijn gekende outfit: in kostuum én wit T-shirt. Blair vroeg verwonderd: 'Can you be dressed like that?', en vervolgens in de richting van premier Verhofstadt: 'It would be total liberation if we were all dressed like that.'[¶]

EEN STEUNPUNT VOOR SOCIALE INTEGRATIE

Hier ten lande zal de maatschappelijke discussie over een armoedenorm en over de finaliteit van een 'actieve welvaartsstaat' vooral gedragen moeten worden door het nog te operationaliseren 'Steunpunt ter bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting'. We zullen het gemakshalve Steunpunt Armoede blijven noemen. Dit Steunpunt zou dan ook het 'zenuwcentrum' moeten worden van het inclusieve beleid van sociale integratie. In het derde deel van het Algemeen Verslag over de Armoede (Perspectieven, p. 418-420) werd al gevraagd naar 'beleidsinstrumenten om een algemeen beleid inzake armoedebestrijding te kunnen aanzwengelen en alle verschillende bevoegdheids- en uitvoeringsniveaus te laten samenwerken'.[¶]

In opdracht van de armen

Ook de voorwaarden waaraan dergelijk 'instrument' zou moeten voldoen werden opgesomd. Het zou structureel moeten garanderen dat de dialoog met de arme burgers, hun organisaties en de overheidsdiensten aan de basis wordt voortgezet en dat ook de sociale partners en de diverse overheden tegelijk bij de dialoog betrokken worden. Het moet de bevoegdheid hebben om advies te geven, initiatieven te nemen en gericht overleg over het globale beleid te organiseren. Het zou beschikken over middelen om problemen voor te leggen aan deskundige economen en sociologen en om de verschillende opvattingen van de sociale realiteit naast elkaar te leggen: de ervaringen van burgers die strijden tegen de armoede en de bestaansonzekerheid en van allerlei professionele hulpverleners in hun praktijk, de resultaten

van het onderzoek en de conclusies van de evaluatie van politieke besluitvorming en de resultaten daarvan. De duur van het mandaat moet lang genoeg zijn om een evaluatie te kunnen maken van de eerste resultaten van het werk van de nieuwe structuur. Die evaluatie moet de gevolgen meten van het sociale overleg en de politieke besluitvorming. Er moesten ook voldoende middelen gewaarborgd worden om het gestelde doel te bereiken en nauw contact met het hoogste politieke beslissingsniveau. Verder wordt in de tekst nogmaals de nadruk gelegd op de dialoog, het overleg en de samenwerking op alle niveaus en met alle geledingen van de samenleving.^{¶¶}

De armoedebestrijding werd geduid als een problematiek die iedereen aangaat, waarvoor elke burger of instantie zich moet inspannen en die de medewerking van iedereen vergt, niet in het minst deze van de arme mensen zelf. Men voorzag ook de publicatie van een verslag dat onder meer 'een onderzoek naar de effecten van de activiteiten, voorstellen en aanbevelingen op het niveau van de federale overheid, de Gemeenschappen en de Gewesten' zou bevatten. Door de ondertekening op 5 mei 1998 van een samenwerkingsakkoord tussen de federale Staat, de Gemeenschappen en de Gewesten 'betreffende de bestendiging van het armoedebeluid' hebben alle betrokken ministers een nieuwe stap gezet in de opvolging van het Algemeen Verslag over de Armoede. Dat blijkt ook uit de politieke nota betreffende de prioriteiten inzake de bestrijding van armoede en sociale uitsluiting ('Naar een kwaliteitsvolle maatschappelijke integratie', Brussel, 30 april 1997, p. 12), gepubliceerd ter gelegenheid van een speciale Ministerraad die aan armoede was gewijd: 'Wij stellen immers vast dat armoedebeluid zich nog teveel in de marginaliteit van de politieke en van de sociaal-economische besluitvorming situeert. Goede wil van beleidsvoerders, verhevigde media-aandacht, conjuncturele en budgettaire omstandigheden, al dan niet met ruimte voor sociale initiatieven, bepalen nog teveel de mate waarin er aandacht wordt besteed aan armoedebestrijding (...).'^{¶¶}

Wettelijk akkoord

Het samenwerkingsakkoord werd ondertussen door alle bevoegde instanties goedgekeurd en is in het Belgisch Staatsblad verschenen (Vlaams Decreet van 17/11/98, B.S. 16/12/98; Wet van 27/01/99, Decreet van 30/11/98 van de Franse Gemeenschap, Decreet van 30/11/98 van de Duitstalige Gemeenschap, Decreet van 1/04/99 van het

Waalse Gewest, Ordonnantie van 20/05/99 van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, Ordonnantie van 20/05/99 van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie van Brussel-Hoofdstad, B.S. 10/07/99, tweede uitgave). Door de uitvoering van dit samenwerkingsakkoord zal de overheid over een bijkomend instrument beschikken om de armoedebestrijding aan te pakken. De Armoedecel, opgericht in de schoot van het Centrum voor gelijkheid van kansen en racismebestrijding werd via deze regelgeving omgeturnd tot een 'Steunpunt ter bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting'. Omdat de operationalisering nog in voorbereiding is beperken we ons hier tot een overzichtelijke weergave van de tekst van het samenwerkingsakkoord. De inleidende bepalingen en zijn eerste artikel geven bijzonder interessante motiveringen aan voor de oprichting van het Steunpunt.¶

De eerste reden is dat bestaansonzekerheid, armoede en sociale, economische en culturele uitsluiting, zelfs voor één enkele persoon, op een ernstige manier afbreuk doen aan de waardigheid en aan de gelijke en onvervreembare rechten voor alle personen. Het herstellen van de voorwaarden voor menselijke waardigheid en de uitoefening van de rechten van de mens (met verwijzing naar de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van 10/12/1948 en de twee Internationale Verdragen inzake economische, sociale en culturele rechten en inzake burgerrechten en politieke rechten van 19/12/66) moeten een gemeenschappelijk doel worden voor iedere overheid van het land. Hiervoor zijn voortdurende en gecoördineerde inspanningen nodig van alle overheden om een beleid uit te stippen, uit te voeren en te evalueren tot voorkoming van bestaansonzekerheid, bestrijding van armoede en integratie van alle personen in de samenleving. De sociale zekerheid wordt prioritair genoemd voor het behoud van de sociale samenhang en voor de menselijke emancipatie. Benadrukt werd dat de bestendinging van het integratiebeleid gewaarborgd moet worden door het aanpassen en ontwikkelen van de openbare dienstverlening. En last but not least moet de overheid ook de betrokkenheid waarborgen van alle relevante personen bij het uitstippelen van dit integratiebeleid.¶

De missie en de missionarissen

Artikel 1 voegt daaraan toe dat de ondertekenende partijen, zonder afbreuk te doen aan hun bevoegdheden, zich ertoe verbinden om hun beleid inzake armoedebestrijding voort te zetten en te coördineren op basis van een aantal principiële doelstellingen. Bedoeling is op de eerste plaats de sociale grondrechten te realiseren, zoals vastgelegd in artikel 23 van de grondwet. Een gelijke toegang voor iedereen tot al deze rechten moet gewaarborgd worden met mogelijkheid van eventuele positieve discriminatie. Cruciaal is het invoeren en versterken van mogelijkheden tot participatie van alle betrokken overheden en personen, inzonderheid van personen die in armoede leven, aan het uitstippelen, het uitwerken en het evalueren van dit beleid. Een beleid van maatschappelijke integratie moet een inclusief, globaal en gecoördineerd beleid worden. Dit beleid moet gevoerd en geëvalueerd worden op alle bevoegdheidsgebieden. De vertolking en de toets van deze doelstellingen moet terug te vinden zijn in een tweejaarlijks en drietalig 'Verslag over Bestaansonzekerheid, Armoede, Sociale Uitsluiting en Ongelijke Toegang tot de Rechten'. Dat verslag wordt opgemaakt tegen de maand november door het 'Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting' (artikel 2 van het samenwerkingsakkoord).¶

Lezing van de artikelen 5, 6, 7, 8 en 11 van het samenwerkingsakkoord leert ons dat er een Steunpunt wordt opgericht dat belast is met welbepaalde opdrachten. Het wordt opgericht als drietalige instelling op federaal niveau bij het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. De voorzitter en de ondervoorzitter van het beheerscomité van het Steunpunt én de coördinator wonen met raadgevende stem de vergaderingen bij van de Raad van Beheer van het Centrum naargelang de punten die voorkomen op de agenda. Aangezien het samenwerkingsakkoord ertoe strekt de opdracht van het Centrum te bevestigen zoals omschreven in artikel 2 van de wet van 15/02/93 zal daar bij het hernieuwen van de Raad van Beheer rekening mee gehouden worden. De directeur en de adjunct-directeur van het Centrum én de coördinator van het Steunpunt zijn lid met raadgevende stem van het Beheerscomité. Als lid van dit beheerscomité maken ze ook deel uit van de Begeleidingscommissie. In de artikelen 7, 8, 10 en 11 lezen we welke interne structuren moeten instaan voor de goede werking van het Steunpunt en voor de uitvoering van het samenwerkingsakkoord.¶

Een comité van beheerders

Een beheerscomité moet ervoor zorgen dat het samenwerkingsakkoord correct wordt uitgevoerd en kan op voorstel van de Begeleidingscommissie beroep doen op wetenschappelijke instellingen of gespecialiseerde studiediensten. In dit geval wordt een overeenkomst afgesloten met het Centrum voor gelijkheid van kansen en voor racismebestrijding. Het beheerscomité zorgt bovendien voor het opmaken van een ontwerp van begroting voor het Steunpunt, aangezien het beheer van dit budget strikt gescheiden is van de organieke dotatie voor het Centrum. Ook het bepalen van een personeelsbehoefteplan en inzonderheid het functieprofiel van de coördinator hoort tot de bevoegdheid van de beheerders. Dit worden: een vertegenwoordiger van de eerste minister, die tevens het beheerscomité voorziet en 12 gewone leden. Vier ervan worden voorgedragen door de federale Staat, 3 door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest, 2 door het Waals Gewest in overleg met de Franse Gemeenschap, 2 door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in overleg met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, onder wie één Nederlands-talige en één Franstalige en 1 beheerder wordt voorgedragen door de Duitstalige Gemeenschap.¶

De leden van het beheerscomité worden aangesteld op grond van hun deskundigheid en hun manifeste ervaring. Ze worden voorgedragen door de respectieve regeringen en bij een in ministerraad overlegd koninklijk besluit benoemd voor een hernieuwbaar mandaat van 6 jaar.¶

De namen van de gelukkigen werden intussen al bekend gemaakt in het Belgisch Staatsblad van 10 juli 1999, tweede uitgave. Het gaat met name om: de heer Ides Nicaise (Voorzitter), mevrouw Ann Vanden Bussche, mevrouw Clotilde Nyssens, mevrouw Magda De Meyer, mevrouw Muriël Rabau, de heer Marc Morris, de heer Jan Vranken, mevrouw Monica De Coninck, de heer Benoît Parmentier, de heer Géry Vanderheyden, de heer Michel Dierick, de heer Dimitri Strivay en de ons niet onbekende heer Luc Notredame.¶

En een Begeleidingscommissie

Een commissie begeleidt de uitvoerende werkzaamheden van het Steunpunt, bewaakt de methodologie en op basis van de indicatoren voorzien in artikel 3 criteria ook de vooruitgang van het Verslag. Ze werd als volgt samengesteld : de leden van het beheerscomité aangevuld met minstens 4 vertegenwoordigers van de sociale

partners, voorgedragen door de Nationale Arbeidsraad, 2 vertegenwoordigers van de mutualiteiten, die voorgedragen worden door het Nationaal Intermutua-listisch College, 5 vertegenwoordigers van de organisaties waar de armen het woord nemen, waaronder een vertegenwoordiger van de daklozen en 3 vertegenwoordigers voorgedragen door de afdeling Maatschappelijk Welzijn van de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten. Deze begeleiders worden ook voorgedragen op grond van hun deskundigheid en ervaring. Het beheerscomité verleent hen een mandaat van 6 jaar. De Begeleidingscommissie wordt voorgezeten door de minister of staatssecretaris die de Maatschappelijke Integratie onder zijn bevoegdheid heeft. Thans wordt deze bevoegdheid waargenomen door de heer Johan Vande Lanotte, vice-eerste minister en minister van Begroting, Maatschappelijke Integratie en Sociale Economie. De Interministeriële Conferentie Sociale Integratie is en blijft het kader waarbinnen de partijen die het samenwerkingsakkoord ondertekend hebben, jaarlijks de werking van het Steunpunt en van het akkoord evalueren.¶

De artikelen 2, 5 en 9 van het samenwerkingsakkoord bepalen – o.m. ter attentie van de begeleiders – de opdrachten van het Steunpunt. Daarbij moeten ook de netwerken en samenwerkingsverbanden verrekend worden die op één of andere wijze deel uitmaken van de werkzaamheden van het Steunpunt. Een belangrijke taak van het Steunpunt is het opstellen van het tweejaarlijks verslag in de drie landstalen. De minimuminhoud van dit verslag is bepaald in artikel 2: een evaluatie van de evolutie van de armoede en sociale uitsluiting op basis van indicatoren (voorzien in artikel 3 van het samenwerkingsakkoord), een evaluatie van de effectiviteit van sociale, economische, culturele, politieke en burgerrechten, rapportage van de blijvende ongelijkheid wat betreft de toegang tot de rechten, de inventaris en evaluatie van het beleid en van de acties die sinds het vorig verslag werden gevoerd, en tenslotte: de concrete aanbevelingen en voorstellen om de toestand van de betrokken personen op lange en op korte termijn te verbeteren. Andere opdrachten worden opgesomd in artikel 5: informatie over bestaansonzekerheid, armoede, sociale uitsluiting en toegang tot de rechten inventariseren, ontwikkelingen systematiseren en analyseren op basis van de reeds vermelde indicatoren, concrete aanbevelingen en beleidsvoorstellen doen om de initiatieven tot voorkoming van bestaansonzekerheid, tot bestrijding van de armoede en tot integratie van de personen in de samenleving te verbeteren.¶

Maatschappelijk draagvlak?

Het Steunpunt kan op verzoek van één van de ondertekenaars van het samenwerkingsakkoord, van de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie of op eigen initiatief adviezen uitbrengen of interimverslagen opmaken over elk probleem dat tot zijn materie behoort. Er kan in principe dus ook een bottom up beweging op gang gebracht worden. Temeer daar heel deze werking moet georganiseerd worden in overleg met de armsten. Dat kan ook doorstromen naar de ministers, want artikel 9 zegt dat er bij de voorbereiding en de opvolging van de Interministeriële Conferentie Sociale Integratie beroep kan gedaan worden op het Steunpunt. En de tweede paragraaf van artikel 5 onderstreept dat deze doelstellingen enkel kunnen gerealiseerd worden als de verenigingen waar de armen het woord nemen op een structurele en permanente manier bij de werkzaamheden worden betrokken. Meer nog, de dialoogmethode zoals ontwikkeld en beproefd via het 'Algemeen Verslag over de Armoede' staat daarbij model. Het Steunpunt kan bovendien beroep doen op alle personen en op openbare of private organisaties die op dit vlak deskundig zijn. Het zal niet verwonderen dat samenwerking en netwerkontwikkeling een rode draad is van het samenwerkingsakkoord. Dat wordt in heel wat artikelen bevestigd, wat nog niet wil zeggen dat dit in de praktijk ook van een leien dakje zal lopen.¶

Autonomie berust ook op middelen. De financiering komt aan bod in artikel 6 en voorziet dat het Steunpunt door alle betrokken partijen gesubsidieerd wordt. Die spreiding kan een voordeel worden. Het artikel geeft de bedragen weer van het budget dat voor 1998 ter beschikking gesteld werd : 15.000.000 BF door de federale Staat, 2.800.000 BF door de Vlaamse Gemeenschap en het Vlaamse Gewest, 1.700.000 BF door het Waals Gewest (in overleg met de Franse en de Duitstalige Gemeenschap) en 500.000 BF door het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (in overleg met de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Het totale budget bedraagt dus 20 miljoen frank. Deze bedragen worden jaarlijks geïndexeerd en het budget kan mits akkoord van alle betrokken partijen worden aangepast. De bedragen moeten gestort worden voor maart van het jaar waarop ze betrekking hebben. Er moet bovendien een permanente en structurele samenwerking ontstaan tussen het Steunpunt en de bevoegde administraties van de Gemeenschappen en Gewesten. Daarom wordt expliciet het aantal personeelsleden vermeld dat in één of andere vorm ter beschikking gesteld wordt van het Steunpunt. Deze ambtenaren blijven wel deel uitmaken van hun dienst. Daardoor kan een hechte band

verzekerd worden met de betrokken administraties, maar voor de autonomie van het Steunpunt en de sturing door armenverenigingen kan dat ook een nadeel zijn. Anderzijds voorziet artikel 6 in zijn laatste paragraaf eveneens dat de Gemeenschappen en de Gewesten in volle respect voor elkanders bevoegdheden en budgetten zorgen voor de erkenning en aanmoediging van organisaties waar armen het woord nemen.¶

Het Steunpunt Armoede zal doorheen al deze wettelijke waarborgen en bepalingen ook nog geoperationaliseerd moeten worden. Dat zal gezien de ambtelijke verplichtingen tijd vergen. Maar de tijd dringt ook, omdat de contouren van een Sociaal Europa de komende jaren zullen getekend worden. De federale 'actieve staat' en de regionale 'actieve gemeenschap' zullen zich hoe dan ook in dat kader moeten ontplooiën. Een goed politiek gebruik van een geolied en democratisch gevoed Steunpunt Armoede is daarom ook dringend gewenst.¶

Ingrid Aendenboom is coördinator van het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting.

Gerard Van Menxel is socioloog en co-auteur van het Jaarboek Armoede en Sociale Uitsluiting dat aan de Ufsia samengesteld wordt door Oases – een nieuwe samenwerkingsvorm tussen het voormalig Casum en Suw onder leiding van de professoren Jan Vranken en Luc Goossens. Oases (niet te verwarren met de popgroep Oasis) staat voor Onderzoeksgroep Armoede, Sociale Uitsluiting en Stad.

Bibliografische verwijzingen:

Anciaux, B., Beleidsnota 2000-20004. Stedenbeleid. Vlaams minister van Cultuur, Jeugd, Stedelijk Beleid, Huisvesting en Brusselse Aangelegenheden, Brussel, 23 p.

Vande Lanotte J., Beleidsnota Armoede. Kabinet van de Minister van Maatschappelijke Integratie, Brussel, 1999, 27 p.

Van Den Bosch, K. (1999). Identifying the poor, using subjective and consensual measures. Proefschrift voorgelegd tot het behalen van de graad van Doctor in de Politieke en Sociale Wetenschappen, Faculteit Politieke Wetenschappen, Ufsia, Antwerpen.

Vranken, J., Geldof, D., Van Menxel, G. (1999), Armoede en Sociale Uitsluiting. Jaarboek 1999. Acco, Leuven, 431 p.

Vogels, M., Beleidsnota van de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen, Brussel, 1999, 88 p.